

Inleiding

Dit protocol heeft als doel om leerlingen met dyscalculie zo snel mogelijk te diagnosticeren en dan goed te kunnen begeleiden. Het is ook goed om alle activiteiten om de signalering en begeleiding van leerlingen met dyscalculie in kaart te brengen. Een protocol helpt om deze activiteiten beter op elkaar af te stemmen en te verbeteren waar dat nodig is. Ook geeft het medewerkers van onze school en buitenstaanders een duidelijk inzicht in wat wij doen als school op het gebied van dyscalculie en wat niet.

H1 Wat is dyscalculie?

Het woord dyscalculie betekent “niet goed kunnen rekenen”. Deskundigen omschrijven dyscalculie als “een stoornis in het leren die verhindert dat het rekenen een automatische wordt”.

In het voortgezet onderwijs is het tempo vaak een groot struikelblok voor leerlingen met dyscalculie. Het tempoprobleem breekt hen niet alleen op bij wiskunde en rekenen, maar ook bij andere vakken als economie, natuurkunde en scheikunde, dus waarbij moet worden gerekend. Leerlingen met dyscalculie maken vaak rekenfouten en hebben erg weinig inzicht in getallen.

H2 Signalering en onderzoek

H2.1 Aanmelding

Bij dyscalculie wordt per leerling gevraagd naar de hulp die deze nodig heeft en op welke manier het probleem zich uit. Als op het onderwijskundig rapport, vanuit de basisschool verkregen, de aantekening “dyscalculie” staat controleert de remedial teacher of een onderzoeksverslag meegestuurd is. Hierin staan goede aanwijzingen voor de ondersteuning. Om in aanmerking te komen voor faciliteiten moet een *onderzoeksrapport* en een officiële dyscalculieverklaring aanwezig zijn.

H2.2 Signalering

In het begin van het schooljaar worden alle eersteklassers door testen gescreend. De remedial teacher ziet in Magister welke leerlingen onder de norm scoren. De remedial teacher (RT-er) geeft dit door aan de mentor en de coördinator. Bovendien bestudeert de mentor bij aanvang van het schooljaar de dossiers vanuit de basisscholen.

De leerlingen met een opvallend lage score voor de rekenonderdelen worden uitgenodigd voor een gesprek door de RT-er. In het gesprek worden de leerlingsspecifieke problemen in kaart gebracht.

H2.3 Onderzoek

Wij als Het Avicenna college startten in november 2013 en de leerlingen uit het eerste jaar van 2013-2014 deden meteen de cito vas toets met daarin de optie dat de resultaten voor rekenvaardigheden duidelijk zijn weergegeven met scores voor verbanden, getallen, meten/meetkunde en verhoudingen. Dit gaat ook voor de tweedejaars (maart 2014) en de hogere klassen gebeuren. Dit geldt ook voor leerlingen die van een andere school bij ons komen, de zogenaamde zij-instromers.

Alle beschikbare gegevens worden vanuit de dossiers of vanuit het vermoeden van de mentor of docent door de remedial teacher beoordeeld en vervolgens wordt besloten welke leerlingen verder onderzocht moeten worden op dyscalculie. Wij zetten hiervoor de (goedkope en goede) test in van Muiswerk. De ouders van de leerlingen die in aanmerking komen voor een nader onderzoek worden geïnformeerd. Zij krijgen sowieso informatie over de afgenomen test (vooraf en achteraf).

Als de remedial teacher op basis van de test de ouders adviseert hun kind te laten onderzoeken op dyscalculie dan geeft de RT-er hierbij aan bij welk onderzoeksinstituut dit kan. Ouders zullen dit onderzoek zelf betalen (à raison de € 300 - € 500).

Blijkt er uit het onderzoek dat er inderdaad sprake is van dyscalculie is dan wordt een officiële dyscalculieverklaring afgegeven. Leerlingen met een dyscalculieverklaring komen in aanmerking voor faciliteiten die op hen van toepassing zijn.

H 3 Dyscalculieverklaring

Om in aanmerking te komen voor faciliteiten dient een leerling in het bezit te zijn van een dyscalculieverklaring. De dyscalculieverklaring is gebaseerd op een onderzoek dat door een daartoe bevoegde psycho-loog of orthopedagoog gedaan is. Het onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen.

Onder-kennende diagnose: in welke mate wordt voldaan aan de gestelde criteria op basis van controleerbare, betrouwbare en valide instrumenten en procedures.

Verklarende diagnose: uitspraken over de individu-gebonden cognitieve factoren die in dit geval kennelijk de stoornis oproepen en in stand houden.

Uitspraken die gebaseerd zijn op controleerbare, betrouwbare en psychodiagnostische instrumenten en procedures. De stoornis mag niet het gevolg zijn van omgevingsfactoren, zoals een tekort aan onderwijs of van onderwijs op een te hoog niveau.

Handelingsgerichte diagnose: informatie op basis van betrouwbare en valide psychodiagnostische instrumenten en procedures, over concrete onderwijsbeperkingen en de specifiek pedagogische didactische behoeften die daarmee samenhangen. Aangegeven wordt dat de onderwijsbelemmeringen niet zijn op te lossen door verwijzing naar een lager niveau, maar vragen om nader te noemen specifieke maatregelen of faciliteiten.

De bevoegdheid om een dyscalculieverklaring af te geven kan – gegeven de inhoud – alleen geschieden door professionals die gekwalificeerd zijn voor het uitvoeren van psychodiagnostisch onderzoek. Daartoe is een academische graad in de klinische (kinder- en jeugd-)psychologie of orthopedagogiek vereist; alsmede is vereist een bekwaamheidsregistratie in de psychodiagnostiek, minimaal op het niveau van een BIG-registratie (Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg).

H4 Dyscalculiebeleid

Hoe gaat de school om de volgende werkgebieden voor dyscalculie:

- a) overheid
- b) school
- c) ouders
- d) leerlingen
- e) docenten
- f) deskundigen buiten de school

H 4.1 Overheid / dyscalculiebeleid:

Een leerling met een handicap moet het onderwijs kunnen doorlopen op een manier die aangepast is aan zijn of haar mogelijkheden.

Dyscalculie wordt door de overheid nog steeds niet als handicap erkend. Een diagnose door een daartoe bevoegde deskundige kan volgens artikel 55 van het Eindexamenbesluit de leerling meer tijd geven voor toetsen en examens.

Andere faciliteiten zijn mogelijk, **zoals** ..., maar moeten door de onderzoeker gemotiveerd worden. Wij volgen vanzelfsprekend de officiële richtlijnen. De onderwijsinspectie heeft dyscalculie niet officieel erkend.

H 4.2 School/dyscalculiebeleid:

Onze zorg voor de leerling met dyscalculie is onderdeel van de totale integrale leerlingenzorg zoals die is neergelegd in het schoolplan. Voor de school als geheel geldt dat zij een persoonlijke, stimulerende en veilige werkomgeving wil zijn voor alle leerlingen. De school volgt de maat-schappelijke en onderwijskundige veranderingen en legt deze vast in het dyscalculieprotocol.

Dit protocol zorgt ervoor dat leerlingen, ouders, docenten en schoolleiding kunnen zien wat is afgesproken met betrekking tot de bijzondere begeleiding van leerlingen met dyscalculie. Natuurlijk moet dit protocol steeds geactualiseerd worden. De school stelt zich ten doel tijd beschikbaar te stellen voor dyscalculiebegeleiding. Eerste klas leerlingen worden getest op dyscalculieproblemen. Leerlingen met dyscalculieproblemen krijgen bijzondere faciliteiten, zie ook onder H 4.1. Zo mogelijk worden extra leermiddelen ingeschakeld. **Zoals** Indien de resultaten structureel onvoldoende zijn, is er tijdig overleg tussen de remedial teacher, de mentor, de ouders en de leerling.

H 4.3 Ouders / dyscalculiebeleid:

Op de basisschool is een leerling soms in staat zijn rekenproblemen zo te compenseren dat deze problematiek bij de leerling niet genoeg opvalt voor een dyscalculieonderzoek.

In het voortgezet onderwijs krijgt de leerling vaak te maken met ingewikkelde berekeningen en wordt van hem een redelijk verwerkingstempo verwacht. Zo kan het voorkomen dat de problematiek pas in het voortgezet onderwijs echt een belemmering wordt.

Alle eersteklassers worden in de eerste schoolweken gescreend op rekenproblemen door middel van een citovas toets.

Ouders van kinderen met dyscalculie weten dat hun kinderen extra inspanningen moeten doen om onze school te doorlopen. Het is van wezenlijk belang dat school en ouders samenwerken in de begeleiding van hun kind. Ouders moeten voldoende geïnformeerd zijn over het dyscalculiebeleid op school en de specifieke begeleiding van hun kind.

Het begeleiden van de leerling met dyscalculie heeft ook financiële gevolgen. Het uitvoeren van verdere dyscalculieonderzoeken brengen kosten met zich mee. Deze kosten komen voor rekening van de ouders. Het is verstandig dat ouders bij hun ziektekostenverzekering informeren of er een financiële tegemoetkoming m.b.t. dyscalculie bestaat.

De ouders van de leerling met dyscalculie stellen zich redelijk en coöperatief op ten aanzien van de school van hun kind, ook in het geval de resultaten onvoldoende zijn en een overstap naar een andere school noodzakelijk is.

H 4.4 Leerlingen/dyscalculiebeleid

Leerlingen met dyscalculie hebben extra ondersteuning nodig.

Leerlingen met dyscalculie kunnen problemen krijgen met hun zelfvertrouwen. Ze kunnen gaan twijfelen aan hun mogelijkheden.

Een leerling met dyscalculie kan problemen hebben met:

1. automatiseren
2. concentratie
3. sociaal-emotionele ontwikkeling
4. tijdgevoel

In de eerste tijd bij ons op school is van groot belang hoe de leerling zijn mogelijkheden voor bijvoorbeeld wiskunde zal inschatten. Onvoldoende resultaten kunnen verlies van motivatie tot gevolg hebben. Sommige leerlingen met dyscalculie zetten zich bovengemiddeld in om een krappe voldoende te halen. We willen voorkomen dat leerlingen onnodig falen. Spanningen, faalervaringen en daardoor een lage zelfwaardering maken het leren moeilijk. Een neerwaartse spiraal: slechte resultaten, negatieve verwachtingen, faalangst en vermijdingsgedrag kan nog slechtere resultaten tot gevolg hebben. Wij willen helpen dit te voorkomen. Docenten zullen bijvoorbeeld zoveel mogelijk stimuleren en positieve feedback geven en optreden tegen pesten van leerlingen met dyscalculie.

Ook de RT-er zoekt van meet af aan naar de mogelijkheden van de leerling en verbetert daarna de onderwerpen waar de leerling niet goed in is.

Dyscalculie is geen excuus om minder te doen: de leerling moet met hulp leren onderzoeken wat voor hem de beste manier van leren is. Hij moet ook zelf hulp leren vragen als dat nodig is. De school zorgt voor een omgeving waarin het leerprobleem geaccepteerd wordt, waarbij de plichten van de leerling wel duidelijk blijven.

Tenslotte dient opgemerkt te worden dat de school in goede samenwerking met ouders, leerling en docenten wil komen tot optimale resultaten, rekening houdend met de handicap. Dit kan natuurlijk alleen met volledige inzet van alle betrokkenen. Het 'dyscalculieprotocol' is daarbij een belangrijk hulpmiddel.

H 4.5 Docenten / dyscalculiebeleid:

Wij hechten veel belang aan de ondersteuning door de 1e lijn: zorg op klassenniveau door de docenten en de mentoren.

Hoe de docenten leerlingen met dyscalculie kunnen helpen wordt samengevat: accent leggen op de specifieke mogelijkheden van de leerling. De aanwijzingen op de faciliteitenkaart/het handelingsplan van de leerling vormen hierbij het uitgangspunt.

De mentor neemt een centrale plaats in in het onderhouden van de contacten met de leerling, thuis, vakleerkrachten en de remedial teacher.

Om de begeleiding van de leerling met dyscalculie te optimaliseren dienen de docenten geschoold te worden. De sectie wiskunde neemt hierin het initiatief en maakt een meerjarenplan voor scholing van (wiskunde) leerkrachten op het punt van dyscalculie en rekenproblemen. Een van de leerkrachten ontwikkelt zich tot specialist. De wiskundesectie organiseert jaarlijks een bijeenkomst rond het thema dyscalculie. Leerkrachten van andere vakken die ook met deze problematiek te maken hebben worden hiervoor uitgenodigd.

H 4.6 Deskundigen buiten school

De begeleiding van leerlingen met dyscalculie is nu nog uitsluitend het werk van de docenten en de RT-er rekenen/wiskunde van deze school. De eerste lijn is: zorg op klassenniveau, waarbij de docenten de afgesproken faciliteiten actief toepassen, de leerling stimuleren en motiveren en extra hulp geven. Wij kunnen binnen onze scholen (CV)-breed) ook verwijzen naar onderzoekers en behandelaars buiten de school.

H 5 In de praktijk

Hoe ziet de dyscalculiebegeleiding er samengevat in de praktijk uit. Na vaststelling welke leerlingen dyscalculie hebben start de begeleider met een gesprekje met de leerlingen met dyscalculie om een indruk te krijgen van hun mogelijkheden en beperkingen. De informatie die mee is gekomen van de basisschool, de aanmeldingsformulieren, de onderzoeksgegevens, de dyscalculieverklaringen en de uitgebreide cito vas resultaten worden gebruikt om te bepalen welke leerlingen al dan niet begeleiding nodig hebben.

Er wordt per leerling een kort handelingsplan opgesteld aan het begin van de begeleiding. De docenten worden in de docentenvergadering geïnformeerd over de specifieke problemen bij de leerlingen.

Het doel van de begeleiding die wij hier bieden is:

1. Leerlingen krijgen uitleg hoe een faciliteitenkaart in de praktijk gebruikt kan worden
2. Leerlingen krijgen uitleg hoe ze met de faciliteiten om kunnen gaan
3. Leerlingen krijgen uitleg hoe je als leerling met een docent contact legt over een specifiek probleem
4. Er wordt gezocht naar knelpunten en zo mogelijk naar oplossingen.
5. Op termijn als wij meer leerlingen met een dyslectieverklaring hebben: het met elkaar in contact brengen van lotgenoten: wat is dyscalculie en wat is dyscalculie bij jou?

De school bepaalt bij dyscalculie zèlf welke voorzieningen zijn toegestaan.

Aangepaste toetsen en schoolexamens bij dyscalculie

Een leerling met dyscalculie kan op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit in aanmerking komen

voor 30 minuten extra tijd bij de eindexamens. De leerling moet hiervoor in het bezit zijn van een deskundigenverklaring, opgesteld door een orthopedagoog of psycholoog.

De directeur van een school mag in het proces van het schoolexamen, dus tijdens de schoolexamens bijvoorbeeld, tijdelijk meer rekening houden met de beperking van een leerling. Dit moet helder zijn, en het einddoel moet hetzelfde zijn als voor leerlingen zonder dyscalculie.

Mogelijke voorzieningen zijn:

- het werken met voorgedrukte, aan het niveau van het kind aangepaste werkbladen
- gebruik laten maken van schema's met mogelijke probleemoplossingsstrategieën
- extra tijd bij opgaven en proefwerken, of een verminderde hoeveelheid werk
- het duidelijk aangeven van de wenselijkheid van strategieverandering (plussommen in rood, minussommen in blauw etc.)
- extra mondelinge uitleg en/of mondelinge overhoring
- het gebruik van een rekenmachine toestaan
- het gebruik van een tafelkaart (zie voorbeeld bijlage 2).

H 6 Evaluatie

Aan het einde van het eerste schooljaar krijgen leerlingen met dyscalculie die hiervoor ondersteuning hebben ontvangen, onderstaande vragenlijst om te evalueren of onze aanpak resultaat heeft gehad in de beleving van de leerling zelf.

Vragen evaluatie aan de leerling:

1. Weet je hoe de faciliteitenkaart werkt op school?
2. Waaraan merk je dat docenten op de hoogte zijn van jouw dyscalculie?
3. Hoe houden ze rekening met jouw dyscalculie?
4. Hoe maak je gebruik van je faciliteiten? Welke vooral? Van welke faciliteiten maak je geen gebruik?
5. Wat vind je het lastigste probleem in verband met dyscalculie?
6. Ging je met plezier naar de begeleiding toe?
7. Wat heb je vooral plezierig en goed gevonden?
8. Heb je tips voor de begeleider? Welke?

Bijlage : Inhoud faciliteitenkaart dyscalculie Het Avicenna college

Dyscalculiekaart Het Avicenna college

Iedere leerling met dyscalculie krijgt een geplastificeerde faciliteitenkaart op maat voor in lessen/toetsweken e.d.. Met daarop:

Naam:

Ik heb de volgende faciliteiten nodig:

- langer tijd of minder items bij toetsing
- gebruik van rekenmachine
- gebruik van formulekaart
- gebruik van stappenplan
- anders, nl
-
-
-

Aan de docenten wordt gevraagd

- fouten in de positionele ordening niet aan te rekenen
- anders, nl

Faciliteiten voor leerlingen met dyscalculie

Over het algemeen kunnen leerlingen op vertoon van deze kaart extra faciliteiten krijgen. Hierover worden de mentor en de desbetreffende vakdocenten van de leerling geïnformeerd. De vakdocenten van de vakken wiskunde, natuurkunde, scheikunde, economie, biologie, techniek, aardrijkskunde en natuur, leven en technologie (nlt) wordt verzocht rekening te houden met de aangekruiste onderdelen als er in de toets een rekencomponent aanwezig is.

Beleid bij ons is voor de praktijk van onze leerlingen met dyscalculie:

- a) gebruik maken van een rekenapparaat, behalve wanneer het juist om het rekenen zonder rekenmachine gaat (omdat anders het juist antwoord al door de rekenmachine gegeven wordt door de som in te toetsen, zoals bij rekenvolgorde).
Wel bij veel tekst waar een leerling zelf moet bedenken of hij/zij moet vermenigvuldigen of juist delen etc.
- b) in de leerjaren 1 en 2: het gebruik van een formulekaart en/of strategieënmap (rekenregels, rekenstrategieën, aandachtspunten, geheugenkaarten e.d.) verstrekt door een docent en/of RTer; voor de bovenbouw moet overwogen worden een profiel te kiezen zonder wiskunde en evt. zonder economie, natuurkunde of scheikunde ivm vele rekenwerk.
Veel rekenkaarten zijn bij de rt-er aanwezig (zie bijlage 2 als voorbeeld

Bij dyscalculie geldt bovendien:

- c) extra tijd (20%) of minder opdrachten bij repetities of s.o.'s
- d) bij twijfel aan het niveau van schriftelijke prestaties, zo nu en dan een mondelinge toets.

Als een leerling meent dat er, ondanks overleg, onvoldoende rekening gehouden wordt met zijn handicap, kan hij terecht bij zijn RT-er rekenen/wiskunde (bij ons: P. Paulusma).

Bijlage : Een Procentenkaart

